

Projev státního tajemníka USA G. C. Marshalla na Harvardské univerzitě, tzv. Marshallův plán (5. 6. 1947)

Není třeba Vám, pánové, říkat, že světová situace je velmi vážná. To musí být zřejmé všem inteligentním lidem. Myslím, že nesnází je to, že tento problém je velmi spletitý, že celá řada faktů předkládaných veřejnosti tiskem a rozhlasem jej činí pro normálního člověka z ulice velmi nesnadným. A dále, lid této země je vzdálen od oblastí, které trpí svízelnými problémy a je pro něho nesnadné porozumět nesnáším a z nich plynoucím reakcím lidí, kteří dlouho trpí, a důsledkům těchto reakcí pro jejich vlády ve spojení s naším úsilím nastolit mír ve světě.

Při zvažování požadavků obnovy Evropy byly vyhodnoceny fyzické ztráty na životech, viditelná destrukce měst, továren, dolů a železnic, ale během minulých měsíců se ukázalo, že tato zjevná destrukce byla pravděpodobně méně vážná než rozmístění celé výstavby evropského hospodářství. Po deset minulých let byly podmínky velmi abnormální. Horečná příprava války a stále větší a větší horečné udržování válečného úsilí zasáhly všechny oblasti národního hospodářství. Strojní zařízení se stalo neopravitelným nebo zastaralo. Pod despotickým nacistickým vedením byl ve skutečnosti každý podnik včleněn do německého válečného stroje. Dlouhodobé obchodní svazky, soukromé instituce, banky, pojišťovací společnosti, lodní společnosti zmizely v důsledku ztráty kapitálu, vyčerpáním, znárodněním nebo jednoduchou destrukcí. V mnoha zemích došlo k vážnému otřesení důvěry v místní měnu. Během války nastal v Evropě úplný soumrak obchodní struktury. Obnova se vážně opozdila v důsledku toho, že dva roky po skončení nepřátelství nebylo dohodnuto mírové uspořádání s Německem a Rakouskem. Ale i kdyby se přistoupilo k seberychlejšímu řešení těchto nesnadných problémů, obnovení ekonomické struktury Evropy bude zřejmě vyžadovat mnohem delší čas a větší úsilí než se předvíдалo. Je zde zajímavá fáze této záležitosti. Rolník vyráběl vždy potraviny, aby je vyměnil s městským obyvatelstvem za jiné nezbytnosti potřebné k životu. Tato dělba práce je základem moderní civilizace. V současné době je však ohrožována úpadkem. Městský průmysl nevyrábí adekvátní zboží pro výměnu s rolníkem vyrábějícím potraviny. Suroviny a paliva se dodávají omezeně. Strojový park má nedostatky nebo je opotřebovaný. Farmář nebo rolník nemůže nalézt zboží ke koupi, které potřebuje. Takže prodej výrobků jeho farmy za peníze, které nemůže použít, je pro něho neziskovou transakcí.

Sklidil úrodu z mnoha polí a využívá ji pro setí. Uskladňuje více zrna a zajišťuje si tak pro sebe a svou rodinu dostatečnou dodávku stravy, ačkoliv je na tom hůře s ošacením a jinými obyčejnými civilizačními věcmi. Zatím lidé ve městech mají nedostatek stravy a paliva. Tak jsou vlády nuceny používat svých deviz a úvěrů a obstarávat nezbytnosti v zahraničí. Tento postup pak vyčerpává fondy, kterých je nezbytně třeba pro rekonstrukci.

Tato vážná situace trvá i nadále a není pro svět žádnou dobrou předzvěstí. Moderní systém dělby práce, na němž je založena směna výrobků, je ohrožen.

Skutečností je, že požadavky Evropy pro nejbližší tři až čtyři roky na zahraniční zboží a jiné důležité výrobky - zejména z Ameriky - jsou tak mnohem větší než schopnost Evropy platit a proto Evropa potřebuje podstatnou doplňkovou pomoc, neboť hospodářská, sociální a politická zkráda je velmi vážná.

Lék spočívá v prolomení tohoto bludného kruhu a v tom, aby evropský lid znovu získal důvěru v hospodářskou budoucnost svých vlastních zemí a Evropy jako celku. Výrobce a rolník ve všech oblastech musí být schopní a ochotní směňovat své výrobky za měnu běžné hodnoty, to je zcela samozřejmé.

Všem by měly být zřejmé hospodářské výsledky Spojených států jako příklad prostý demoralizujícího účinku na svět a příklad prostý krizových jevů pramenících ze zoufalství dotyčného národa. Je logické, že Spojené státy by měly učinit cokoli, co umožní návrat k normálnímu hospodářskému zdraví ve světě, bez něhož nemůže být politické stability a zajištěn mír. Naše politika není namířena proti žádné zemi nebo doktríně, ale proti hladu, chudobě, zoufalství a chaosu. Jejím účelem by mělo být oživení hospodářství ve světě tak, aby to umožnilo vznik politických a sociálních podmínek, v nichž mohou existovat svobodné instituce. Taková pomoc, jak jsem přesvědčen, nesmí být dílčí. Jakákoliv pomoc, kterou americká vláda může poskytnout, by se v budoucnu měla projevit jako lék a ne jako nějaké dočasné zmírnění. Každá vláda, která je ochotná pomáhat při plnění úkolu obnovy, nalezne plnou podporu vlády Spojených států.

Každá vláda, která chce blokovat tento proces obnovy jiných zemí, nemůže od nás očekávat pomoci. A dál, vlády, politické strany či skupiny, které se snaží na věčnost zachovat lidskou bídu, aby z toho politicky či jinak těžily, narazí na odpor Spojených států.

Je již zřejmé, že před tím, než vláda Spojených států bude moci dále pokračovat ve svém úsilí ulehčit situaci a započít pomáhat evropskému světu na cestu jeho obnovy, musí zde být nějaká dohoda mezi zeměmi Evropy, pokud jde o požadavky na řešení situace. Pro tuto vládu by nebylo nikterak vhodné a působivé, aby se snažila nastítnit sama jednotný program, který by měl hospodářsky Evropu postavit na nohy. To je záležitostí Evropanů. Myslím, že iniciativa musí přijít z Evropy. Úloha této země by měla spočívat v přátelské pomoci nastítnit takový program a později ho podporovat, jak to pro nás bude možné. Tento program by měl být jednotný, schválený určitým počtem, ne-li všemi evropskými národy.

Podstatnou částí jakékoli úspěšné akce ze strany Spojených států je porozumění amerického lidu, jež se týká charakteru problému a "uzdravovacích a léčebných" prostředků, které by měly být použity. Politická nárůživost a předsudky by se neměly vyskytovat. S předvídatostí a ochotou na straně našeho lidu čelit široké odpovědnosti, kterou dějiny výrazně vložily na naši zem, těžkosti, o kterých jsem hovořil, mohou být a budou překonány.